

BUITEN

12^E JAARGANG N^O. 1.

ZATERDAG 5 JANUARI 1918.

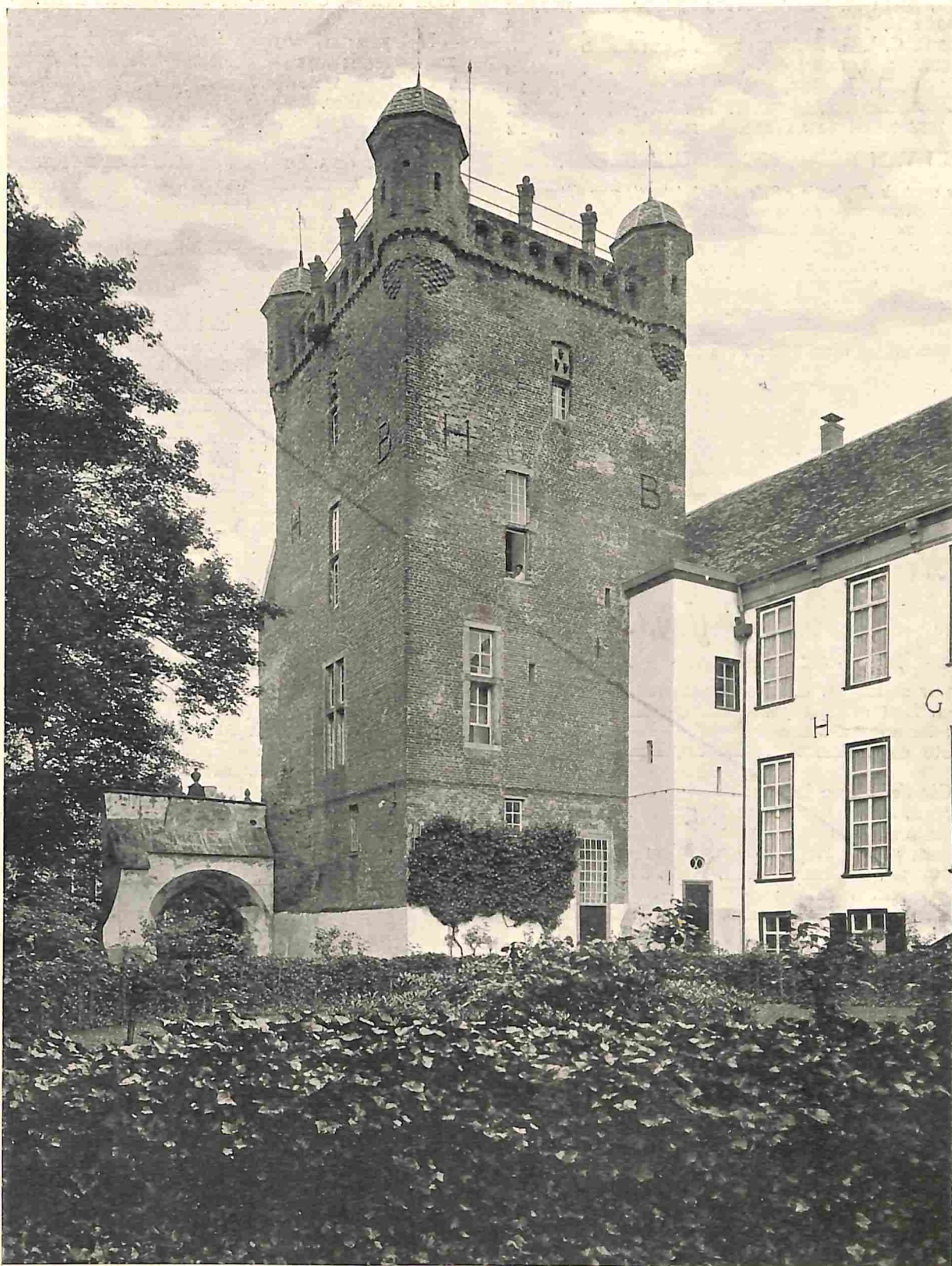

Foto C. Steenbergh.

GRAAFSCHAP EN HUIS BERGH.
DE GROOTE TOREN VAN HET KASTEEL, GEZIEN UIT HET ZUIDWESTEN.

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

DE STERRENHEMEL IN JANUARI, DOOR A. A. N., GEÏLL. BLZ. 2	
WILDE DIEREN DIE IK GEKEND HEB, DOOR E. THOMPSON	
SETON (I)	BLZ. 3, 12
GRAAFSCHAP EN HUIS BERGH, DOOR K., GEÏLL.	BLZ. 1, 4-8
BIJ 'T BIVAKVUUR, DOOR R. STEVANOVICZ SINEFF	BLZ. 7
CURFEW BELL, DOOR F. W. DRIJVER	8
KROONDUIVEN, DOOR C. J. G. REPELIUS, GEÏLLUSTREERD	9
VREESACHTIGE OLIFANTEN, DOOR G.	9
HET KAMELEON, DOOR J. J. HOF, GEÏLLUSTREERD	10
AUBERGINES OF EIERPLANTEN, DOOR E. TH. W., GEÏLL.	11
MONTREUX AAN HET MEER VAN GENÈVE, ILLUSTRATIE.	12

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Men gelieve alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseeren aan de Uitgevers Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74-76, Amsterdam, met de toevoeging: „Voor de Redactie" of „voor de Administratie van het Weekblad Buiten". Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

De uitgevers verzoeken beleefdelijk dit blad te noemen als men naar aanleiding van een advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Afzonderlijke nummers: Prijs 25 cts.

DE STERRENHEMEL IN JANUARI.

HET volgende overzicht geeft den stand der sterrebeelden voor 3 uur sterretijd, d. i. omstreeks half acht middelbaren tijd. Men zie het Januarikaartje in de N. R. Ct. Zenith: Cassiopeia, Perseus;

Noorden: Groote en kleine Beer, Boötes, Draak, Hercules, Jachthonden;

Noordoosten: Giraffe, kleine Leeuw;

Oosten: Eenhoorn, kleine Hond, Kreeft, groote Leeuw, Lynx, Tweelingen, Wagenman, Waterslang;

Zuidoosten: Haas, groote Hond, Orion, Stier;

Zuiden: Beeldhouwer, Eridanus, Oven, Ram, Stier, Walvisch;

Zuidwesten: Driehoek, Visschen;

Westen: Andromeda, Dolfijn, Hagedis, kleine Paard, Pegasus, Pijl, Vos, Waterman, Zwaan;

Noordwesten: Cepheus, Lier.

Blijkens deze lijst zijn de schitterende sterrebeelden Orion, groote Hond (met de helderste ster des hemels, Sirius), Tweelingen, Wagenman en Stier om acht uur goed te zien: de Januariavonden zijn de prachtigste van het jaar.

Omstreeks 10 Januari zijn alle zestien voor Nederland waarneembare sterren der eerste grootte in één etmaal zichtbaar; Sirius en Procyon, Capella, Arkturus, Rigel en Beteldjusa, Aldebaran, Castor en Pollux, Regulus, Wega, Deneb en Spica onder gunstige of tamelijk gunstige omstandigheden, Altair en Fomalhaut kort na zonsondergang laag in het Westen en Antares (en wederom Altair) kort voor zonsopkomst in het Oosten.

De Melkweg die te half acht van het Noordwesten door het Zenith naar het Zuidoosten loopt, is in de sterrebeelden, die hoog aan den hemel staan, Perseus, Cassiopeia en Wagenman, niet van in het oog vallende helderheid.

Algol minima zijn te verwachten: 2 Januari te 5 uur, den 13^{en} te 16 uur, den 16^{en} te 13 uur, den 19^{en} te 9 uur en den 22^{en} te 6 uur.

Mira Ceti is in December maar heel langzaam in helderheid afgenomen en zal tot na half Januari nog wel in den binocle zichtbaar blijven, althans zoolang de maan niet hindert.

Van R Coronae is op dit oogenblik weinig te zeggen. De ster is in de vroege morgenuren aan den Oosthemel waarneembaar, Het lijkt wel alsof zij met horten en stooten haar normale helderheid (6^m4) weer tracht te bereiken.

De ster α Cygni zal dezer dagen wel in een binocle zichtbaar worden.

Het Avondzodiakaallicht, waarvoor Februari de gunstigste maand is (zie Buiten VII No. 5), is ook in de tweede helft van Januari al goed te zien. Dit jaar hindert echter de maan, die den 26^{en} vol is en die ook beletten zal, dat men deze maand den *Gegenschein* zou kunnen vinden.

Er zijn in de eerste dagen van Januari na middernacht gewoonlijk nog al veel vallende sterren te zien, die naar hun straalpunt in den Draak (dicht bij β Boötis) *Draconiden* heeten.

Den 1^{en} Januari bereikt de aarde het *perihelium* harer elliptische loopbaan. De afstand tot de zon is zoo klein mogelijk, de baansnelheid dus krachtens de wet der perken zoo groot mogelijk.

Wij zien de zon in Januari per dag 61.2 naar het Oosten opschuiven, terwijl het gemiddelde bedrag 59.1 is. De versnelde Oostwaartsche beweging doet de zon meer dan anders bij den naar het Westen draaienden hemel achterblijven en is de hoofdoorzaak van de groote toename der *tijdsvereffening* die dit jaar-getijde kenmerkt: de zon is den 1^{en} Januari 3 minuten bij de klok achter, den 31^{en} al bijna een kwartier.

Het pas aangevangen jaar 1918 begint voor Oost-Europa op 14 Januari; het Mohamedaansche jaar 1337 (*maanjaar*) op 7 October en het Joodsche jaar 5679 (*gebonden maanjaar*) den 7^{en} September.

Het *Gulden Getal* is 19, 1 meer dan in 1917; het is het rangnummer in den 19-jarigen *maancirkel* of *cycclus van Meton*; het klimt dus op tot 19, om daarna weer 1 te worden.

In den *zonnecirkel* van 4 $\times$ 7 jaren heeft 1918 het rangnummer 23 en derhalve de *Zondagsletter* F (Buiten V No. 1).

De *Epakta* (het Epaktengetal) was verleden jaar 6 en is dit jaar 17. In den regel klimt dit getal met 11 op, d. i. het verschil in dagen tusschen zonnejaar en maanjaar, maar als het daardoor grooter dan 30 zou worden, trekt men er 30 van af. De beteekenis der Epakta, die een gewichtige rol speelt bij de bepaling van den Paaschdatum (Buiten IX No. 2) is, dat er den 1^{en} Januari 17 dagen verlopen zijn sedert de laatste Nieuwe Maan. Eigenlijk was het den 14^{en} December al Nieuwe Maan, maar de Epakta wordt gerekend naar een „middelbare" maan, die wel eens merkbaar van de ware maan kan verschillen.

Mercurius is niet of nauwelijks waarneembaar.

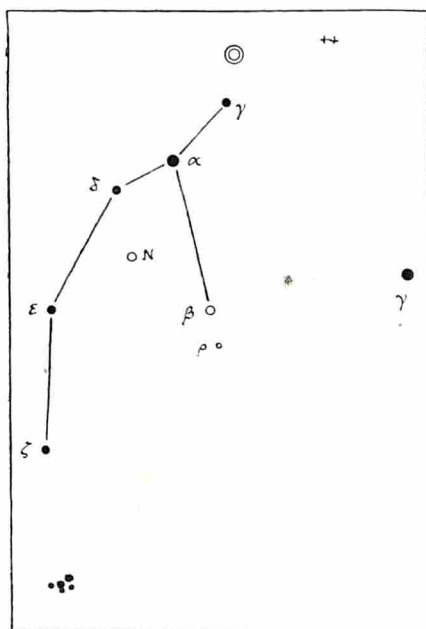
Venus bereikt den 4^{en} Januari haar grootste helderheid; zij blijft tot den 17^{en} onder zeer gunstige omstandigheden waarneembaar, maar gaat dan Westwaarts loopen en dan is het spoedig met de avondster gedaan. In den kijker leveren deze paar weken van snelle nadering tot de zon het interessante schouwspel van de elken dag grooter maar tevens smaller wordende Venussikkel: de middellijn neemt toe van 39" tot 59", de schijngestalte neemt sterk af, totdat de planeet omstreeks 1 Februari in de heldere schemering niet veel meer dan een teer zilveren boogje vertoont.

Mars beweegt zich zeer langzaam Oostwaarts in de Maagd; deze planeet komt nu goed in zicht en wordt bovendien merkbaar helderder. Half Januari komt zij al even over tien en op. De middellijn der schijf neemt deze maand van 8" tot 11" toe.

Jupiter blijft tot 26 Januari tusschen Hyaden en Pleiaden terug loopen en hervat dan haar Oostwaartsche beweging.

Saturnus staat 31 Januari in oppositie met de zon, in de Kreeft, en is dus den ganschen nacht waarneembaar.

PERSEUS.

Perseus is een der fraaiste sterrebeelden van den Noorderhemel. De boog $\zeta\delta\epsilon\alpha\gamma$ sluit zich naar het Noorden toe bij Cassiopeia aan, naar het Zuiden over de Pleiaden bij den Stier. Van α Persei (*Aldjenib* of *Mirfak*, maar de naam is alleen bij zeevarenden, niet bij astronomen in gebruik) begint via γ Andromedae (de ster op den rechter rand van het kaartje) de reeks van sterren der tweede grootte die tot aan den vierhoek van Pegasus reikt. Deze ster, α Persei, is circumpolair en staat dus op ons kaartje in Buiten XI No. 18, maar de Zuidelijker gelegen delen van Perseus zijn tusschen 12 en 17 uur sterretijd niet of slecht te zien; in Mei verdwijnt het

sterrebeeld aan den Noordwestelijken hemel in de avonduren en in Juli komt het in het Noordoosten weer uit de ochtend-schemering te voorschijn.

Perseus is een der sterrebeelden uit den *Almagest*: in Buiten XI No. 27 werd de historie verhaald van Cepheus en Cassiopeia, Perseus en Andromeda.

De heldere ster in het Gorgonenhoofd, *Algol* (β Persei), is een

der merkwaardigste sterren van den hemel. De volledige Arabische naam is *Ras-al-Gul*, en beduidt *Hoofd der Duivels*. Is deze naam toevallig gekozen, of zijn de Arabieren met de vreemde lichtwisseling dezer ster bekend geweest? Het laatste is niet onwaarschijnlijk, want een goed waarnemer moet haast wel de verzwakking opmerken, die Algol eens in de 69 uur gedurende eenige uren ondergaat: de *Algol minima*, die geregeld in Buiten worden opgegeven, ten einde liefhebbers in staat te stellen om met eigen oogen een verandering, zij het dan alleen van lichtsterkte, in den hemel der vaste sterren te constateeren. Het is eigenlijk verwonderlijk, dat de Grieken deze minima niet hebben opgemerkt: Algol heeft gewoonlijk de helderheid van γ Andromedae, maar zal deze maand op de hierboven aangegeven uren eenigen tijd lang nauwelijks helderder zijn dan haar buurman ρ Persei (zelve trouwens ook veranderlijk).

De veranderlijkheid werd in 1669 door Montanari ontdekt, maar het duurde nog langer dan een eeuw (tot 1782), voordat men het karakter der lichtwisseling kon vastleggen. De verklaring van het verschijnsel werd toen dadelijk al door Goodricke gegeven: de ster moet een donkeren begeleider hebben (dien men zich echter in het geheel niet als volslagen donker moet voorstellen), en is dus een dubbelster. Het paar beweegt zich in 69 uur om het gemeenschappelijk zwaartepunt, in een baan, die wij aardbewoners vrijwel op den kant zien. Eens per omloop plaatst zich de donkere begeleider tusschen ons en de heldere hoofdster, en geeft een verduistering dezer laatste: een eklips van een ster door een ster. Het is gemakkelijk in te zien, dat de duur van het minimum (d. i. van de verduistering) een maat is voor de verhouding van de grootte der Algol-bollen tot hun onderlingen afstand: merkwaardig is het zeker, dat men uit deze verhouding de dichtheid van de materie, waaruit het Algolpaar bestaat, heeft kunnen begroten op één derde van die van water, of één vierde van de dichtheid van onze zon.

Deze zeer aannemelijke verklaring werd slechts aarzeland aangevaard, totdat Vogel in 1889 vond, dat Algol een *spectroskopische dubbelster* is (Buiten XI No. 5 en No. 27), met een periode der snelheidswisseling, overeenkomende met de periode der lichtwisseling. Uit de baansnelheid, 42 KM. per seconde, en deze periode volgt de straal der baan, en hieruit weder de afmeting der beide Algolbollen, waarvan de kleinste (de donkere) ongeveer de middellijn onzer zon blijkt te bezitten, terwijl de grootste 20% grooter is.

Het hoogst merkwaardige geval staat niet alleen: integendeel zijn er tegenwoordig een 130-tal zoogenaamde *Algolvariabelen* bekend, veranderlijke sterren, waarvan evenals bij Algol zelve de lijn van constante helderheid op gezette tijden door een minimum wordt onderbroken.

Er staat nog een veranderlijke ster op de kaart, de befaamde *Nova Persei*, die in Februari 1901 (zie Buiten XI No. 14) plotseling tot een helderheid, grooter dan die van Capella, opvlamde, om vervolgens met schokken langzamerhand te dalen. Deze ster, de helderste Nova sedert Keplers ster van 1606, heeft ons in September 1901 nog een extra-verrassing bereid: de fotografische plaat vertoonde toen een grillige, uit schalen en bogen opgebouwde nevel, vroeger nooit opgemerkt, die zich rondom met reusachtige snelheid van de ster af bewoog. De snelheid werd op 30.000 KM. per seconde geschat: het was, aldus onze landgenoot Prof. Kapteyn te Groningen, alsof men het licht zich zag voortplanten in een nevel, die zich niet om de ster bevond, maar er vóór, tusschen de ster en ons in, en waarvan gaandeweg verschillende steeds meer naar buiten gelegen deelen verlicht werden.

De drie kruisjes geven drie *sterrenhoopen* aan, prachtige objecten reeds voor kleine kijkers, en waarvan de beide Noorderlijkste te zamen den vermaarden dubbelen sterrenhoop van Perseus vormen, het laatst in 1911 door onzen landgenoot Dr. A. van Maanen uitgemeten.

De dubbele kring eindelijk beduidt het straalpunt der *Perseiden*, den bekenden vallende-sterrenzwerm, die elk jaar in ons Augustusoverzicht wordt vermeld. Het straalpunt schuift gedurende den tijd, dat deze zwerm werkzaam is, naar het Oosten op en is op het kaartje afgebeeld voor de dagen (9—12 Augustus) van de grootste activiteit.

A. A. N.

Wilde dieren, die ik gekend heb

DOOR E. THOMPSON SETON.

INLEIDING.

IT zijn ware verhalen. Wel heb ik mij niet altijd precies gehouden aan de juiste toedracht der gebeurtenissen, maar de dieren, die in deze artikelen voorkomen, hebben alle werkelijk bestaan; ze hebben geleefd zooals ik ze heb geteekend, en in hun leven hebben zij meer heldhaftigheid en persoonlijkheid aan den dag gelegd, dan mijn pen bij machte geweest is te beschrijven.

Ik geloof, dat de Natuurlijke Historie veel verloren heeft, doordat de verschillende diersoorten meestal in 't algemeen behandeld worden. Wat zou men hebben aan een schets van tien bladzijden over de zeden en gewoonten van den mensch?

Zou het niet veel belangwekkender zijn om in plaats daarvan het leven van een of ander groot man te beschrijven? Dit beginsel heb ik getracht op mijn dieren toe te passen. Ik heb meer de ware persoonlijkheid van het individu en zijn blik op het leven bestudeerd, dan de algemeene eigenschappen van de soort, zooals die met het oppervlakkig en vijandig oog van den mensch waargenomen worden.

Dit moge niet in overeenstemming klinken met het feit, dat ik van de lotgevallen van enkele dieren te zamen één geheel gemaakt heb, maar dat was noodzakelijk, omdat ik slechts fragmenten tot mijn beschikking had. In de verhalen over Lobo, Bingo en den Mustang is echter om zoo te zeggen niet van de waarheid afgeweken.

Lobo heeft zijn wild, romantisch leven geleid van 1889 tot 1894 in het gebied van den Currumpaw, zooals de „farmers” maar al te goed weten, en hij is, precies zooals in het verhaal, op 31 Januari 1894 gestorven.

Den hond Bingo heb ik gehad van 1882—1888, behalve de tijden, dat ik in New-York was, zooals mijn vrienden uit Manitoba zich wel zullen herinneren. En mijn oude vriend, de eigenaar van Tan, zal uit deze bladzijden lezen, hoe zijn hond eigenlijk aan zijn eind is gekomen.

De Mustang heeft geleefd in de buurt van Lobo, ongeveer in 1890. Het verhaal hierover is een nauwkeurig relaas van alles wat er met hem voorgevallen is; alleen over de wijze, waarop hij zijn dood heeft gevonden is men het niet volkomen eens. Volgens de getuigenis van sommige menschen heeft hij zijn nek gebroken binnen dezelfde omheining waar hij het eerst naar toe gebracht is. De oude Turkeytrack, die eenige die 't kon weten, is helaas dood.

Wully is tot op zekere hoogte de combinatie van twee honden; beide waren bastaards, van een soort colliers, en werden opgevoed als herdershonden. Het eerste deel van de beschrijving van Wully is gegeven zooals 't gebeurd is; daarna is 't eenige wat van hem bekend is, dat hij een woeste, verraderlijke schapenmoordenaar werd. De lotgevallen in het tweede gedeelte verhaald zijn eigenlijk die van een dergelijken hond, die lang een dubbel leven leidde — overdag een trouwe herdershond en 's nachts een bloeddorstig, verraderlijk monster. Zulke gevallen zijn minder zeldzaam dan men wel denken zou en sedert ik deze verhalen geschreven heb, heb ik nog van een anderen herdershond gehoord, die een dubbel leven leidde en die bovendien zich 's nachts nog vermaakte met kleine honden uit de buurt te vermoorden. Hij had er twintig gedood en ze in een zandkuil verborgen, toen zijn meester het ontdekte. Hij kwam op dezelfde wijze om 't leven als Wully.

In 't geheel heb ik nu al gehoord van zes dergelijke „Jekyll-Hyde” honden; steeds waren het colliers.

Redruff heeft werkelijk in het dal van den Don geleefd, ten Noorden van Toronto, en vele van mijn metgezellen zullen zich hem herinneren. Hij werd in 1889 gedood, tusschen het „Sugar Loaf” en Castle Frank, door een dier, waarvan ik den naam heb verzwegen, omdat ik meer de geheele soort dan dit speciale dier aan de kaak heb willen stellen.

Silverspot, Raggylug en Vixen zijn naar 't leven geteekend. Hoewel ik de avonturen van verschillende hunner soortgenooten aan hen heb toegeschreven, is elk voorval toch uit het leven gegrepen.

Het feit, dat deze verhalen waarlijk gebeurd zijn, is er de oorzaak van, dat zij alle tragisch zijn. Het leven van wilde dieren heeft altijd een tragisch einde.

Door zoo'n verzameling verhalen loopt meestal één hoofdgedachte — in de vorige eeuw zou men die de moraal genoemd hebben. Ongetwijfeld kan iedereen er naar zijn aard een verschillende moraal uit trekken, maar ik hoop, dat sommigen er een moraal zoo oud als de Bijbel zelf uit zullen halen — de menschen en de dieren zijn aan elkaar verwant. De mensch heeft géén eigenschap waar het dier ook niet een spoor van vertoont; het dier heeft er géén, die de mensch niet tot op zekere hoogte met hem deelt.

Aangezien de dieren dus schepselen zijn met behoeften en gevoelens, die slechts in intensiteit van de onze verschillen, hebben zij ongetwijfeld ook hun rechten. Deze waarheid, die de Westersche volken nu beginnen te erkennen, werd het eerst door Mozes verkondigd en meer dan twintig eeuwen geleden hebben de Boeddhisten er nadrukkelijk op gewezen.

LOBO,

DE KONING VAN DEN CURRUMPAW.

Currumpaw is een uitgestrekte vee-weide in het noorden van Nieuw-Mexico. Het is een land van sappig gras en groote kudden vee, een land van golvende hoogvlakten en heerlijke, bruisende stroomen, die zich eindelijk vereenigen in de Currumpaw-rivier, waarnaar de geheele streek genoemd is. En de koning, wiens despotische macht door de gansche streek gevoeld werd, was een oude grijze wolf.

(Vervolg op blz. 12 van dit nummer).

Bericht. Wegens plaatsgebrek kan eerst in het volgend nummer het feuilleton Jack de Zanger worden voortgezet.

Foto C. Steenbergh.

HET HUIS BERGH. DE BUITENSTE POORT.

GRAAFSCHAP EN HUIS BERGH.

HET geschiedde op een schoonen nazomerdag, dat ik vanuit Zevenaars langs verrukkelijke landwegen, zilveren berkenlanen en door grillige sparren omboorde grindwegen tot aan den roemruchten Montferland genaderd, dezen wonderlijken rijk beboschten berg besteeg om in het hôtel op den top een weinig uit te blazen.

De eigenlijke Montferland is een op den heuvel weder plotseeling steiler oplopende heuvel in den vorm van een afgeknotten kegel. Deze bovenste heuvel heet door menschenhanden (natuurlijk niet alleen met die handen, maar ook met behulp van gereedschappen, wagens enz.) daar te zijn gemaakt. Langs een steil voetpad beklom ik den kegel, een eenigszins verhittend maar allergenoeglijkst tochtje, begunstigd door de koele schaduw van rijk geboomte, dat de helling van boven tot onder overdekt. Boven gekomen vond ik al dadelijk iets, dat meer bijzonder mijn belangstelling dien dag wekte, n.l. een oud gebouwtje, het overschot van een jachtslot der heeren Van Bergh. Men had mij, die speciaal dien dag voor 's Heerenberg — stadje en kasteel — was uitgetogen, en mij voordien dus natuurlijk alvast zoo'n beetje op de hoogte gesteld had, van dat oude gebouwtje op den Montferland verhaald, en ik had mij al voorbereid, iets merkwaardigs te vinden. Maar het uiterlijk van het gebouwtje bleef ver beneden mijn voorstelling. Het is een dingske van   n vertrek, met wat kleine vensters erin. Het huisje draagt de wapens der heeren van den Berg en Rittberg en eenige opschriften in gevelsteen. Men noemt dit gebouwtje ook wel de oude jachtkamer der heeren Van den Berg, naar ik vernam.

In den tuin van het hôtel verkwikte ik mij, behalve met eenige zaken van materieelen aard, ook met den aanblik van een vergezicht, zoo schoon, dat ik niet aarzel, het een der schoonste te noemen, die ik in mijn leven zag. Diep onder mij uit lag in den heerlijken zomerdag de wijde wereld: gouden korenvelden, smaragd-groene weiden, diep groene bosschen met hier en daar, als veilig rustend in de breede plooi van het heuvelland, de aardige huizen, en alles was zoo liefelijk in het zonlicht onder den blauwen lucht-koepel, die in de uiterste verten wel leek geschoord te worden door een donkerder blauwen wand van bergen. Het was een verrukkelijk landschap en ik had eenige moeite om mijzelf te overreden, dat ik deze schoone plek verlaten moest om mijn reis te vervolgen.

Langs een anderen weg bergafwaarts dalend, geraakte ik na een poos onder het zware geboomte uit, en betrad al spoedig een schoonen landweg, die als een breede gele band over de groene ruggen der heuvelen lag. Niet ver voor mij uit lagen huisjes in groepjes, een toren stak eruit op, nog een toren.... Ik was te 's Heerenberg beland, het doel van mijn tocht.

Terwijl ik zoo neuzend door de niet erg opvallende straten van het stadje kuierde, kwam een tram mij achterop puffen van de lijn Zutphen-Emmerik, het vervoermiddel voor de 's Heerenbergers, en waarvan een druk gebruik wordt gemaakt, dat verzeker ik u. Het stadje is natuurlijk niet rumoerig, dat kunt ge u voorstellen, maar toch is er een aardig geregeld bedrijf waar te nemen, en de bevolking maakt den indruk van nogal welvarend te zijn.

Bijzonder karakteristiek is het plaatsje niet. Tot de merkwaardigste gebouwen behoort het raadhuis, waarvan de restauratie (op aansporen van wijlen Jhr. Victor de Stuers, den vermaarden vriend van het oude schoon, ondernomen), bij mijn bezoek uiterlijk althans voltooid was. (Van binnen was het nog niet gereed). Allerfraaist is de indruk, dien het stadhuis maakt, als men den hoek van het marktplein omslaat. Vier jaar geleden is men met het werk begonnen; rijk en provincie hebben een subsidie gegeven en de rest was voor rekening van de gemeente. De aanblik van het gebouw vóór de restauratie was nogal akelig, bedorven was het door allerhande leelijkheden; thans is het oordeelkundig hersteld in den ouden oorspronkelijken toestand, en wat mij betreft, het mag er wezen met zijn hechten en toch sierlijken baksteenromp, met zijn geestig zeskant torentje, zijn fraaie vensters, die door de kleurige luiken nog meer relief verkrijgen. De 's Heerenbergers zijn dan ook trotsch op hun raadhuis. En mogen dat ook waarlijk wel. Men zie slechts de afbeelding op bladzijde 8.

Een ander merkwaardig gebouw te 's Heerenberg is de aan den zuidkant van het stadje gelegen Boetselaersburg. Eenvoudig recht-hoekig van vorm, hecht en met de kleine bordestrap voor de deur, die ter weerszijden vriendelijk met een bloemvaas is versierd, en gelegen in een mooien tuin, kon het een flink heerenhuis, een iet-wat plezierig ouderwetsch uitzien landhuis heeten. De toren echter, die het versiert, geeft er het aanzien van een, zij het ook klein, kasteel aan. Dit huis, ook wel het Drost-Daemenhuis genoemd, werd in 1530 gebouwd op last van twee bastaardzonen van graaf Willem III van Bergh, Daem en Hector geheeten.

Foto C. Steenberg.

HET HUIS BERGH.

GEZICHT VAN DEN TORENTRENS VAN HET KASTEEL OP DE PROTESTANTSCH Kerk EN DE OMGEVING.
IN DE VERTE DE BEGROEIDE MONTFERLAND.

Eerstgenoemde was in de jaren omstreeks het midden der 16e eeuw landdrost van Bergh. Stichter en bewoner van het huis, werd dat allengs ook naar hem het Drost Daemenhuis genoemd.

Later werd het huis bewoond door een nieuwen bezitter, den heer Willem Jacob van den Boetzelaer tot Toutenborch, eveneens landdrost van Bergh. Nadien heet het nog steeds de Boetzelaersburg. Na den dood van drost Willem Jacob in 1646 werd diens zoon Oswalt van den Boetzelaer, heer tot Esschenbach, met den Boetzelaersburg beleend, maar een jaar later verkocht de man het reeds aan een schepen van de stad Emmerik. Een poosje later behoort het weer aan een landdrost van Bergh, Arnold van Appeltorn. Deze bezitter overleed en zijn weduwe verkocht het huis nu aan den burgemeester van Emmerik. Door verkoop en later door erfenis ging het nog weer eens van de eene hand in de andere, tot het in 1801 door aankoop het eigendom werd van Pierre Jean Joseph Bernard ridder De Stuers. Zijn zoon, François Vincent Henri Antoine De Stuers, luitenant generaal, kommandant van het Ned-Indische leger, erfde het. En na diens dood in 1881 werd het huis gekocht door den tegenwoordigen bezitter Jhr. Mr. Alphonse Albert Eugène De Stuers, den Nederlandschen gezant te Parijs.

Ge ziet, het eenvoudige huis heeft een uitgebreide historie. Als men het in al zijn aangename rustigheid daar in den mooien tuin ziet staan, zou men niet zeggen, dat het vele eeuwen reeds ten prooi is geweest aan zoo mateeloos veel transacties. Achteraf bezien is dat nu niet zoo iets heel bijzonders; hoe ouder de huizen zijn, hoe meer huisheeren ze bezeten hebben; gelukkig behoeven onze kinderen de namen van al de adellijke huisheeren op school niet uit het hoofd te leeren en laat het lager onderwijs het bij die van Hollandsche, Henegouwsche, Oostenrijksche, Beiersche en Bourgondische huizen.

Nog een ander gebouw van beteekenis te 's Heerenberg mogen wij niet nalaten te vermelden, n.l. de oude Protestantsche Kerk. Van deze kerk, die eens als slotkapel dienst deed, en in de onmiddellijke nabijheid van het kasteel staat, vindt men nog slechts een gedeelte, en dat gedeelte is nog niet erg mooi ook, op smakelooze wijze als men het met pleister bedekt heeft. Maar men moge dan haar huidig uiterlijk niet bewonderen, de leeftijd van deze kerk klimt tot in de grijze oudheid op. Graaf Adam I van Berg liet haar n.l. bouwen omstreeks de helft der 13e eeuw. Eerst onderhoorig aan de naburige parochie Zeddam, had zij in later jaren een zelfstandig kerspel. In

later tijd nog werd zij weer vergroot door de graven van Bergh. Als een eigenaardigheid deelen wij mede, dat een tweetal klokken, gegoten door Geert van Wou, welke vroeger in die kerk hingen, nu in den toren der Roomsche-Katholieke kerk zijn geplaatst. Deze klokken hoorden half aan de protestanten half aan de roomschen, en laatstgenoemden kochten nu van de protestanten hun aandeel op, waardoor zij geheel in het bezit der fraaie klokken kwamen.

Wij hebben hiermede de voornaamste gebouwen van het stadje genoemd.

Van de oude vestingwerken is een gedeelte gesloopt; een groot deel van den ouden vestingwal, welke geheel bij het huis Bergh heeft behoord en nog behoort, is nochtans bewaard gebleven. Maria van Nassau, weduwe van den bekenden graaf Willem IV van Bergh, die het slot voor hare kinderen beheerde, liet, zoo lezen wij, op het eind der 16e eeuw een gedeelte der vestingmuren wegbreken, en dat om „zekerheid te krijgen van de neutraliteit van stadje en kasteel". Wel vinden wij het jammer, dat een deel dezer schilderachtige ommanteling door het zoogenaamde en veelgewraakte „houweel des sloopers" kwam te vervallen, doch wij troosten ons met de overweging dat het voor de „neutraliteit" noodig was, en voor de neutraliteit — we ervaren dat tegenvoor-

Foto C. Steenberg.

HET HUIS BERGH. HET KASTEEL, VAN HET ZUIDEN GEZIEN.

dig bijna dagelijks — moet men zich wat laten welgevalen....

Noemden wij U als de voornaamste gebouwen der stad het raadhuis, den Boetelaersburg en de protestantsche kerk, de lezer zal nochtans begrepen hebben dat wij het kasteel — waarvan in voorafgaande kolommen herhaaldelijk sprake is, verreweg als het voornaamste beschouwen, en de bespreking ervan juist daarom, evenals kinderen het lekkerste hapje van hun maaltijd, tot het laatste hebben bewaard. Dat kasteel toch der heeren van Bergh of 's Heerenberg staat daar nog in al zijn heerlijkheid. Aan den zoom van de bebouwde kom van het stadje verheft zich het oude huis der graven Van Bergh, het middelpunt eener bezitting, die thans nog 1250 Hectaren bosch, bouwland en weiland omvat. De machtige toren rijst als een oude sombere herder uit de kleine kudden van vriendelijke menschenhuisjes.

Tusschen het gerestaureerde raadhuis en de Roomsche-Katholieke kerk doorgaand, staat men al spoedig voor een oude gepleisterde poort, met een hoog dak van lei bedekt en afgesloten met een zwaar hek, waarin de letters H. B. u duidelijk maken, dat ge terecht bent aan het Huis Berg. Ge stapt het tweede poortgebouw verderop door, en bevindt u op een groot binnenplein, dat, genoeglijk met hagen en perken voorzien, niets meer of minder dan een aangename tuin genoemd mag worden. Aan de rechterzijde in het poortgebouw hebt ge de witgepleisterde portierswoning achter u gelaten. Dieper naar rechts vindt men, aan het eind van een met heggen afgeperkt pad, een fraai oud gebouw van rooden baksteen. De gevel treft u door zijn rustige eenvoudige vlakverdeling; een statige rij van welgevormde vensters geeft er fleurigheid aan, een eenvoudig dak sluit hem af. In dit gebouw waren vroeger de stallen, thans is het voor kantoren en woning van den rentmeester ingericht. Tusschen dit huis en de portierswoning vindt men den ouden archieftoren, welks onderbouw de beide huizen haast aan elkaar verbindt. Daar is ook de schilderachtige oude brouwerij. Ook aan den anderen kant aan de rentmeesterswoning was eertijds een toren, waarvan nog de fundamenten zichtbaar zijn, terwijl een hooge muur, het binnenplein gedeeltelijk omgevend, vandaar weder voert naar een anderen toren, den tegenwoordigen archieftoren, een romantisch sluitstuk van de daar rondgaande muren. Om dezen muur ligt laag langs het water der gracht een vriendelijke tuinstrook, als een soort overgang, kon men zeggen, van de machtige krijgshaftige steenen pantsers naar het stille vredige grachtwater.

De twee vertrekken van den archieftoren maken een uitmuntenden indruk. De keurige stelselmatige wijze, waarop de oude waardevolle stukken hier gerangschikt zijn, wekt de bewondering van den bezoeker. En deze keurigheid is niet slechts uiterlijk; de archiefstukken, welke schatten van historische bijzonderheden bevatten, werden in vroeger jaren n.l. uitnemend geschrift en naar de eischen geïnventariseerd door den bekwamen archivaris van de stad Zutphen, Mr. R. W. Tadema. Het zou belangwekkend zijn, al deze vergeelde en geheimzinnig met zegels en linten behangen stukken eens na te pluizen. Het oudste stuk dagteekent uit het jaar 1227; het behelst de schenking door Otto von der Lippe, bisschop van Utrecht, van 10 mark uit den tol van Rhenen aan Henricus de Monte (d.i. Hendrik van Bergh). Wij zagen ook een interessante opname van de gronden in 1727 gemaakt op last van de vorsten van Hohenzollern-Sigmaringen, welke tot 1912 eigenaars van het huis Bergh waren. In dat jaar werd door aankoop bezitter de heer Jan Herman van Heek.

De rentmeester, de heer Hencke, die mij op mijn tocht begeleidde, en mij de meest uitgebreide inlichtingen verschafte, bracht me, nadat ik nog een weinig in het archief had rondgeneusd, naar het eigenlijke slot.

Het kasteel staat op een zeshoekig plateau, dat ruim 10 meter boven den spiegel van de gracht uitreikt, en door een machtigen muur is afgebakend. De eene helft van het plateau wordt door het

kasteel, de andere door het voorplein ingenomen. Het zeshoekig plateau is nog steeds door een gracht omgeven. Boven den beganen grond was vroeger natuurlijk rond het voorplein een zware muur ter verdediging, maar deze muur werd in later jaren weggebroken, en hekken werden ervoor in de plaats gezet; daardoor heeft men thans vanaf het voorplein en vanuit het kasteel een vrij uitzicht op park en stad.

Aan de Noordzijde vindt men toegang tot het voorplein door een monumentale toegangspoort. De loodgrauwe kleur dezer poort maakt geen aesthetischen indruk; de vorm is echter aantrekkelijk. De poortboog is gevat tusschen twee pilasters, welke overspannen worden door een kroonlijst, waarboven het wapen der Berghs is aangebracht, zijnde een klauwende leeuw, het schild door de gravenkroon gedekt, en gehouden door twee grimmige mannetjesputters van leeuwen. In de kroonlijst vindt men een opschrift, luidend:

„Comes Oswaldus Sibi et posteris erexit (1679).”

Het voorplein betredend, rijst aan uw linkerzijde de machtige voorgevel van het kasteel. De gevel en de rechts (zuidelijk) gelegen kapel, ook de hoektoren, die deze met het kasteel verbindt,

zijn alle witgepleisterd, waardoor de links (noordelijk)staande toren met zijn indrukwekkenden ouden rooden baksteenromp en zijn vier hangtorens aan de hoeken te meer afsteekt. Door een kleine deur links naast den toren traden wij de groote kelder-ruimten in. Overbodig te zeggen, dat de gewelven, die dit gebouw schoren, van reusachtige afmetingen zijn, en de daaronder liggende vertrekken uitgestrekt liggen als een soort van onderwereld.

Wederom naar buiten tredend langs denzelfden weg, dien wij waren gekomen, wandelden wij het voorplein eens rond, en bewonderden de fraaie natuurtafereelen, welke men vanaf deze hooggelegen kleine vlakte zoo verrukkelijk te allen kant aanschouwen kon. We kuierden rond het middenperk, dat met een vaste cirkelronde klimophaag omgeven is, ietwat stijf, doch zeer voornaam van aspect, en wandelden langs de verrukkelijke flonkerend groene sparreboomen, die tegen den achtergrond van de witgepleisterde kapel zoo sierlijk uitkomen, tot midden voor het huis, om den totaalindruk van den voorgevel in ons op te nemen. Tusschen de twee rijen vensters bemerkt men een strook ijzeren ankers welke letters voorstellen en wel H. G. Z. D. B. M. M. V. B. De betekenis dezer letters zou, naar men ons meedeelde, zijn: Hermann Graf zu dem Bergh. Maria, Markiezin van Bergen op Zoom. Die donkere letters op den witten grond zijn, we bekennen het gaarne, zeer suggestief; men zou kunnen spreken van een aangrijpend reusachtig visitekaartje.

Wij beklommen een der breede trappen, die, met een fraaie beeldhouwde leuning omgeven zijn, en naar het bordes voor de toegangsdeur voeren. Deze deur is ook al zeer rijk en smaakvol versierd met beeldhouwwerk. Een viertal vlakke pilasters zijn met prachtige vruchtenarabesken bedekt; mooi bewerkte figuren en wapen vormen de kuif dezer portiek, welke op een schild midden in het opschrift draagt: „Deo Favente Oswaldus et Leopoldina extruxerunt (1701)”. Dit opschrift en dat boven de toegangspoort herinneren eraan, dat het huis tusschen de jaren 1679 en 1701 stamhuis van Berg, en zijn echtgenoot Maria Leopoldina Catharina, gravin van Oost-Friesland en Rittberg. Van dat gebouw uit 1701 staat er eigenlijk ook nog maar een gedeelte, want in 1745 werd het voor een deel door brand vernield; het verbrande werd nochtans weer in den zelfden trant opgetrokken.

Door de hoofddeur binnengaand, staat men in een hal zoo ruim als wij er ons niet herinneren ooit vóór dezen in eenig kasteel te hebben gezien. Machtig is de indruk van dit met tegels bevoorde reusachtige vertrek, waar de zon ten tijde van ons bezoek door de groote vensters een gouden licht naar binnen goot.

(Wordt vervolgd).

K.

Foto C. Steenbergh.

HUIS BERGH. HOOFDINGANG MET OMLIJSTING.

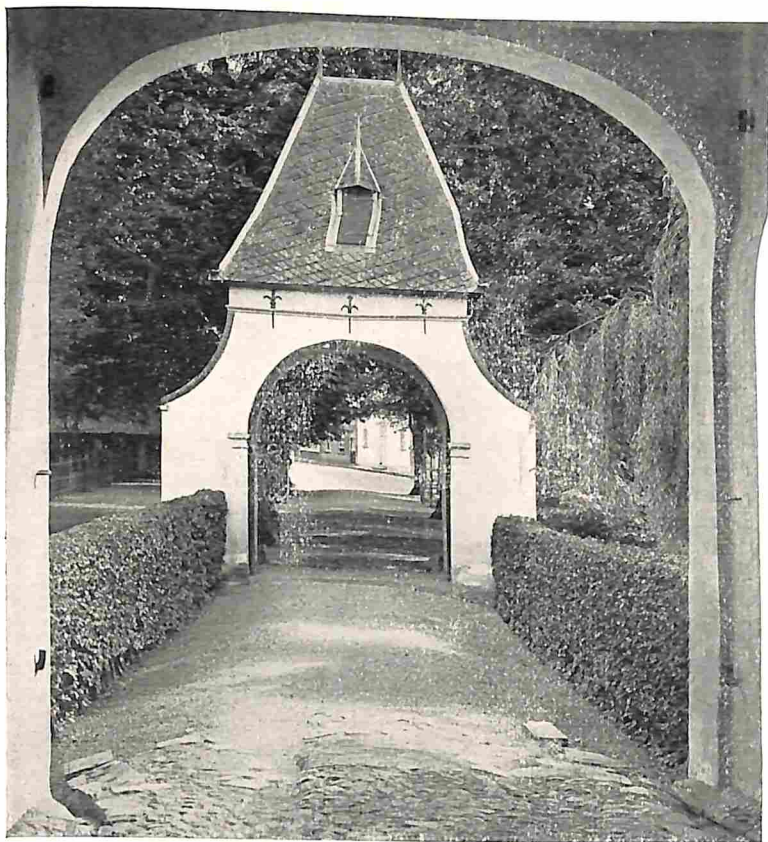

Foto C. Steenbergh.

HET HUIS BERGH.
BUITENSTE POORT, VAN HET VOORPLEIN AF GEZIEN.

BIJ 'T BIVAKVUUR.

KNITSCH is een klein dorp in de buurt van de Servische stad Kraljeno. Dit dorpje bereikte onze colonne omstreeks den avond van een warmen Novemberdag. De infanterie was vijftig kilometer vooruit; hier echter reden trein- en automobielcolonnes elkander, volgens alle regelen der kunst, in de wielen!....

Onze wagens verzonken schier in de door regens doorweekte landwegen; iedere colonnecommandant trachtte zoo spoedig mogelijk zijn doel te bereiken, en toch ging zulks heden slechter dan ooit: de zoogenaamde straatweg was bijna onberijdbaar; de paarden vermoeid en afgebeuld; de Sloveensche voerlui sliepen op hun zitplaatsen.

Wij moesten belangrijker colonnes laten passeeren; onder meer geschiedde het hierbij, dat een der „k. k.“ automobielen in het moeras bleef steken en niet meer verder kon. Dat gaf een oorverdoovend geschreeuw in zes talen!.... Roemeensche, Bosnische, uiterst zeldzame Deutsche vuisten ook, vatten mede aan om den „k. k. Kraftwagen“ weer te verlossen.... Een kleine, Oostenrijksche proviandmeester, geheel en al bakkebaard en grauwe coteletten, gaf zijn commentaar daartoe ten beste. De inzittenden van den wagen, drie Deutsche bureaucraten, waren uitgestegen en scholden, doch hoedden zich er wel voor om een handje te helpen; zooiets kon men beter aan de „Schlawaken“ overlaten.... De weg was weder vrij. „Heide, Heide!“... riepen de koetsiers, haast allen Zuidslavische boeren, en het geheel zette zich weer in beweging.

Bij zonsondergang bereikten wij ons bivak; als bevrijd sprongen de voerlieden van den bok om hun paarden te verzorgen. Men snakte naar rust! De meesten onzer hadden van Topola af geen oog meer gesloten. Ik liet alles aan mijn ouden wachtmeester over, om zelf nog een eindje bezijden den straatweg door de velden te dwalen om, verwijderd van dat dolzinnig geschreeuw, m'n gedachten den vrijen loop te laten.

Een klein voetpad voerde — links van den weg af; over steen- en stronk zwierf ik in het zinkende zonlicht verder, hetwelk zich, als de koepelbouw van een in vlammen staanden dom, nog juist boven de blauwachtig verwazende toppen der bergreuzen rondde. Nergens was er een menschelijk wezen te zien. Van den kant van den straatweg hoorde ik het knarsen der wagens; daartusschen door den wieslag van machtige vluchten duiven; het balken der muilieren, en, ergens in de verte, het heesch geblaf van een hond. Een weeke, droomerige stemming!..

Ik stond op geheiligden grond; op den grond van Oud-Servië!.... Noordwaarts de giganteske bergketens der „Kratnū Krasnū“, waar eens de Servische christenen onder het lommer der meer dan duizendjarige eiken bescherming zochten voor hun Turksche verdrukkers....

De vurige stolp over de Servische bergen zonk steeds dieper weg; paarsche schaduwen daalden neder; het zwakke zilverlicht der maan werd sterker, en de nacht brak aan. Een wonderbare, sterrenheldere nacht! Over dit historische stukje wereld, waarop vandaag wederom gevochten was, evenals vóór vierhonderd jaren.... En ik dacht na: over dezen oorlog, die toen reeds langer dan een jaar woedde, welke aan de beste twijgen der Arische stam hun edelste loten ontroofte.... Het was al laat in den nacht, toen ik weer bij den troep terugkwam. Dicht bij den weg had men een monsterachtig vuur aangemaakt, hetwelk de voorbijtrekkenden grillig verlichtte. De echte kampementsstemming! Men zat in een kring rond de knetterende houtstapel, door een Rutheensch soldaat, met zeker overleg, in den vorm van een toren opgetrokken. Gulzig lekkende vlammentongen sloegen nu en dan in groote bochten buitenwaarts, en verschroelden al te veel-eischende haren en wimpers.

Buiten, op den weg, bewoog zich de droeve stoet van vluchtelingen.... Witgebaarde, wankelende grijsaards, vrouwen met zuigelingen op den rug, gingen met gebukten hoofde achter, meest door twee verkommerde viervoeters getrokken wagens, voorbij, waarop veelal, versuft, de armsten dezer armen zaten.... En altijd maar door dit monotone geknars dier ellendige karren!.... Verscheidenen droegen ook hun weinige have en goed op de schouders. Gebogen van zorg en bedruktheid gingen vreesachtige oudjes hun weegs; hun bruine landskleederdracht bestond voor het grootste gedeelte nog slechts uit lompen; de Servische riemsandalen aan hun voeten waren versleten, slechts hun zwarte mutsen van lamsvel schenen aan alle beproevingen van hun overijde vlucht en radeloos terugtrekken met vrucht weerstand te hebben geboden! Inderdaad droeg menig gezicht dezer arme daklozen een uitdrukking van vertwijfeling, doch beslist haatdragend waren de blikken, welke veel voorbijstropelenden in de richting van de drie aan het vuur zittende officieren wierpen.... Twee Deutsche kameraden namelijk hadden zich bij mij gevoegd. Een dezer heeren, een met bespottelijke zorg opgedirkt jongmensch, maakte honende opmerkingen ten koste van voorbijgaande vrouwen.... Nog een Oostenrijksch ritmeester zette zich neven ons.

„Servus!, äh, du gestattest wohl?“.... Hij noemde een adellijken naam.... En steeds maar opnieuw die blikken, welke mij tot in de ziel pijn deden; die blikken, welke mij als dolksteken troffen. En menig donker meisjesoog richtte zich op de elegante heeren bij het bivakvuur. Als stomme aanklagers, vol onuitgesproken verwijt! „Gij hooge heeren, die daar, bediend door uw soldaten, aan 't vuur zijt gezeten, en die de verschrikking van den krijg zoo niet voelt, waarom hebt gij ons dit aangedaan?.... Begrijpt gij dan niet, dat gij ons zoo'n leed doet? Wij hebben u het lot der volkeren toevertrouwd, en om een luttel verschil stort gij, diplomaten, ons in dezen oorlog!“.... Blikken uit zwarte meisjesoogen; niet vervuld van wraakzucht, doch slechts stil verwijtend en toch, tegelijkertijd, tevens heur stille vergiffenis in zich dragend....

Ik wendde mij af. De Oostenrijksche ritmeester rolde zich

Foto C. Steenbergh.

HET HUIS BERGH.
VOORGEVEL VAN HET HOOFDGEBOUW MET DEN KLEINEN TOREN.

tusschen z'n welverzorgde stompvingers een sigaret. Een andere Duitsche officier, het volmaakte beeld van Berliner levenszathed, gaf een gekruid avontuur aanschouwelijk weer. Men bracht wijn en dessert voor ons viere....

Ik had mij naar de veldkeuken begeven om ervoor zorg te dragen, dat de klikjes onder de vluchtelingen verdeeld werden. En spoedig werd het dan ook levendiger om het kampvuur.

Vrouwen hielden heur verwonde voeten in den gloed; mannen en kinderen kwamen eveneens naderbij. Ik deed een paar soldaten water in veldketels koken om tenminste wat thee voor die ongeluksvogels te hebben.

M'n drie kameraden verwijderden zich.... „Es ist zu unästhetisch“.... liet zich de „Berliner“ hooren.

„Verrückter Kerl!“.... meesmulde de ander.

„Servus, Kamerad!“ riep mijn landsman....

„Servus, Ritmeister!“

't Werd stiller om 't vuur. De vrouwen hadden zich te slapen gelegd; de meeste soldaten waren reeds naar hun wagens gegaan. Drie oude Serviërs met gebaarde gezichten zaten nog bij de dovende kolen, eenige mijner Hongaarsche manschappen bleven mede met mij aanzitten. Men haalde violen, en een „cymbal“ voor den dag; de trots der colonne! Hier of daar in een Servisch dorp had men dit Hongaarsche nationaal-instrument „gerequireerd“.... Men speelde Hongaarsche volksmelodieën, vervolgens een razende Czárdás, dan weer een droefgeestig lied. Deze bekende tonen trokken bijna alle Hongaren aan, welke in de nabijheid vertoefden. De drie spelers, ras-

rechte Zigeuners, waren meesters der melodiek! Kostelijk klonk hun spel in dezen bladstillen nacht, en de vonken verlichtten met magischen glans de bruine gelaten dezer zonen der steppe. Op allen in 't rond werkten deze volkswijzen als bevrijdend; men vergat voor een oogenblik het tegenwoordige! Zelfs de galgentrochies der drie Serviërs werden meerder bezielde. Dan klonk er weder een Czárdás, razend snel! Het bloed van den Magyaar komt in gisting daarbij.... Hij meent dan te zien; te doorleven... uitgestrekte groene Pusztas; roekelooze ruiters, in bruine dolmans, donker-gelokte meisjes met vurige oogen, die elkander narennen, weer weg draven, weder omarmen, en steeds weer voortstormen; een wild gewoel op de onafzienbare steppe... De muziek moduleert... Zacht en zwaarmoedig, als een ondoorgrondelijk, nooit te bevredigen menschenverlangen.... De soldaten schreien; [een ieder geeft zich aan de stemming van het oogenblik over.

Met een schrill accoord breekt het spel plotseling af...., en de Magyaar schaaft zich geenszins voor z'n tranen!

Muziek is het beste en edelste in den Hongaar. Wanneer den Magyaar de weemoed bekruipt, dan zwelgt hij 't gerinkel der „cymbal“ in en weent erbij uit....

De plaatsen aan het vuur waren bijna verlaten. Slechts de drie Serviërs met hun raadselachtige roovergezichten, en een vierde, tot nog toe niet door mij opgemerkt, zaten nog eendrachtig met mij bij den doovenden gloed. De laatste takkebosch stortte knetterend neder.

Ik liet mij vertellen.... Van de rampen des tijds. Van de verschrikkingen der vlucht. En de eene bracht verslag uit, met die zakelijke nauwkeurigheid, welke den Serviërs eigen is. De andere twee bevestigden het verhaal van hun makker, enkel met een stom hoofdknikken. Thans kwam ook de vierde aan het woord; een kleine, dikke kerel met het voorkomen van een gemoedelijk, grijs geworden groothandelaar, zooals men ze in vreedstijd overal in hotels, badplaatsen en eerste-klasse coupé's pleegt te vinden.... Eerst zes weken geleden was hij uit Amerika teruggekomen om zijn vaderland bij te staan.... Een wanhopige uitdrukking lag op z'n dik, verwaarloosd water-en-melk gezicht....

„Nema cheeba, nema docana, nema koekoeroez....*); no eet, no drink, no sleep...., no kiss the girl....; nothing.....“

*) Geen brood, geen tabak, geen mais.

R. STEFANOVICZ SINEFF.

CURFEW-BELL.

Cover the embers
And put out the light,
Toil comes with the morning
And rest with the night.
LONGFELLOW.

In den ouden tijd was het afgemeen gebruikelijk dat des avonds de stedelingen door klokgelui gewaarschuwd werden, wanneer het tijd was, alvorens zich ter ruste te begeven, het haardvuur te dooven, een maatregel, welke alle reden van bestaan had, waar, immers, de huizen van hout gebouwd waren en, bij onbekendheid met onze kachels, het vuur in een kuiltje in het midden van den vloer gestookt werd, terwijl de rook, bij het ontbreken van onze schoorstenen, een goed heenkomen moest zoeken door een opening in het dak.

In het Middeleeuwsch Latijn sprak men van „ignitegium“ — afgeleid van ignis = vuur en tegere bedekken — of van pyritegium, van welke samenstelling het eerste deel beantwoordt aan het Grieksche „pur“, d. i. vuur. Men doofde n. l. het haardvuur door het met asch te bedekken of, zooals onze huisvrouwen zaliger zeiden, „in te rekenen.“

In Engeland werd deze avondklok *Curfew-Bell* genoemd, overeenkomende met het Fransche „Couvre-feu“, dek het vuur toe. Sommigen hebben gemeend dat dit klokgelui een instelling was van Willem den Veroveraar en bedoeld meer als veiligheids maat-

regel voor hemzelf dan voor de burgerij, daar het hem zou te doen zijn geweest om het houden van geheime samenkomsten te voorkomen, op welke plannen beraamd zouden worden voor een mogelijken opstand tegen hem.

Hendrik I trok in het jaar 1100 de bepaling in, dat om 8 uur alle vuur gedoofd moest zijn en niemand zich na dien tijd op straat mocht bevinden. Intusschen werd in het midden der vorige eeuw in Hastings en sommige andere plaatsen van St. Michaëlsmis tot Vrouwedag de Curfew-Bell nog geluid.

Shakespeare gewaagt in zijn *Romeo and Julia* van het *nachtelijk* klokgelui, waar hij Capulet laat zeggen:

Come, stir, stir, stir!
the second cock

hath crowed
The *Curfew-bell*

hath rung
't is three o'clock.

Ten onzent heeft de Nachtwacht langen tijd de Curfew bell welke, volgens sommigen de oorsprong zou zijn van het luiden der gebedsklok, vervangen, waar hij rondging met den ratel, opdreunend zijn:

Bewaar je vuur en kaarsje wel,
De klok heit tien!

terwijl een enkele schalksche van het oude gilde, goedig vermanend en in den goeden ouden tijd soms niet te onpas, het woord „kaarsje“ door „dochters“ verving.

Uit een bezuinigings oogpunt zou het misschien aanbeveling verdienen het oude gebod van het „Couvre-feu“ weer in te voeren. Mocht daartoe de nachtwacht andermaal in functie komen, dan zou hier en daar zelfs het „kaarsje“ in zijn „omroep“ niet in strijd met de feiten zijn!

Rosa Hartwick Thorpe heeft in een treffend vers „Curfew must not ring to night“ de oude avondklok vereeuwigd.

Wij treffen hier een jonge maagd aan, in gesprek met den ouden koster, die reeds zooveel jaren dag aan dag de Curfew-bell luidde. Zij verhaalt hem hoe haar geliefde in den kerker de voltrekking van zijn doodvonnis afwacht, welke heden zal plaats vinden, als, gelijk de rechterlijke uitspraak luidde, de *Curfew-bell* zich laat hooren. Als de oude meent, zich, trots deze droeve omstandigheid, niet aan zijn plicht te mogen onttrekken, welke hij zoo lang en zoo stipt vervuld heeft, staat Bessie's besluit vast. IJlings snelt zij den koster vooruit, waagt zich moedig in den hoogen, donkeren toren, met vaste hand grijpend straks den klepel. De

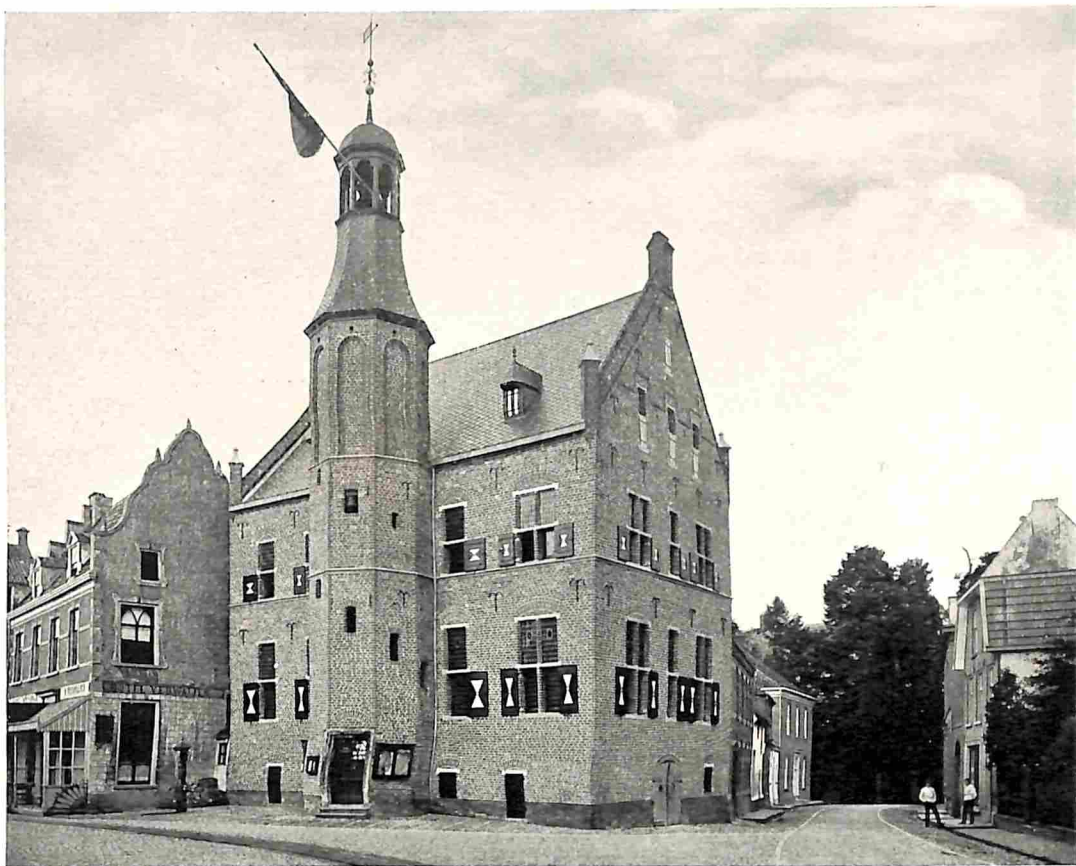

Foto C. Steenbergh.

GRAAFSCHAP EN HUIS BERGH.

HET STADHUIS TE 'SHEERENBERG, ONLANGS GERESTAUREERD ONDER TOEZICHT VAN DEN ARCHITECT JAC. VAN GILS.

oude, doove koster trekt aan het touw, niet bemerkend dat de klok geen geluid geeft. Straks hangt deze weer bewegingloos als te voren en Bessie, afgedaald van den gevaarlijken trap, valt voor Cromwell op de knieën, terwijl zij hem toont haar ontvelde handen en smeekt om genade voor hem, wiens leven haar bovenal dierbaar is.

Door de trouwe liefde van het teeder minnend meisje bewogen, spreekt hij haar aldus toe:

„Go, your lover lives, Curfew-bell shall not ring to night.”
F. W. DRIJVER.

KROONDUIVEN.

GOURA 1) CORONATA — MEGAPELIA CORONATA — DE KROONDUIF.

MEN rangschikt de Kroonduif onder de duivenrassen, al zou men eerder geneigd zijn ze tot de hoenderachtige vogels te rekenen, daar haar grootte meer overeenkomt met die van een parelhoen.

Vroeger heb ik steeds gemeend, dat de Romeinen en Montaubans de grootste duiven waren, maar wanneer de Kroonduif tot het duivenras wordt gerekend dan geef ik gaarne toe, dat deze werkelijk, wat grootte aangaat, alle ons bekende duivensoorten overtreft.

Zij zijn afkomstig uit Nieuw Guinea. Vooral treft men ze aan op de Jobi, Kordo, Soëk, Ansoes en Jappen eilanden in de Geelvinkbaai; ze komen ook in West-Indië voor. Men zegt, dat er vijf verschillende soorten bestaan; tot dusverre zijn mij slechts 2 variëteiten bekend. Hun eieren zijn geheel wit, bijna zoo groot als een gewoon kippenei. Vliegen doen zij zeer weinig; ze loopen bijna altijd op den grond. 's Nachts zoeken ze een slaapplek op de lage takken der boomen om zich voor gevaarlijk gedierte te beveiligen. In ruime volières kan men ze zeer goed houden, daar zij niet al te schuw zijn. Mannelijk en vrouwelijk geslacht is lastig te onderscheiden; merkbare teekens, die eenige zekerheid geven, heb ik daarvoor niet kunnen vinden; alleen in den paartijd is er eenige aanwijzing: dan is de doffer zeer levendig, draait om de duif heen en slaat met de vleugels.

De kroonduif is een eigenaardige verschijning. Haar kleur is blauw. De schilden (vleugels) zijn voor $\frac{1}{2}$ bordeaurood gekleurd en voorzien van een breeden, witten band. De borst is blauw gekleurd. Haar staart, welks uiteinde met een grijs-blauwe band is afgezet, is lang.

Op den kop draagt zij een zuiver rechtopstaande, waaiervormige kam van veeren, waarvan de kleur ook blauw is. De oogen zijn groot, koraalrood met een donkere iris. De bek is ± 5 c. M. lang en niet breed. De pooten zijn rood, lang en grof, ongeveer gelijk aan die van een middelmatig hoenderdier en voorzien van vier teenen. Het kwam mij echter voor, dat de pooten niet van kalkvorming waren vrij te pleiten. Wanneer deze eens goed onder handen werden genomen, geloof ik dat de kleur van rood beter tot zijn recht zou komen. Van de twee exemplaren, waarmede ik het genoegen had kennis te maken, kwamen beide geheel met elkaar overeen ook wat betreft de hiervoren genoemde raskenmerken.

Voor de consumptie is zij uitstekend geschikt. De Papoea's maken er veel jacht op, daar ook voor de huid een goede prijs is te maken.

* * *
GOURA VICTORIA. — MEGAPELIA VICTORIA. — VICTORIA
KROONDUIF OF WAAIERDUIF.

De Victoria²⁾ kroonduif komt, wat grootte en raskenmerken betreft, met de hiervoor beschreven gewone Kroonduif overeen, ze is echter veel fraaier geteekend. Haar kleur is wat lichtterblauw, eenigszins van gepoederde tint. Zij heeft echter een bordeau-roodachtige borst, waarvan het rood tot den hals doorloopt (bij de gewone Kroonduif is deze blauw), terwijl de vleugels niet bordeaurood maar egaal blauw zijn gekleurd, voorzien van een grijsblauwe en daaronder een smalle bordeaurode band. De uiteinden der staartpenen zijn met een grijsblauwe rand afgeteekend. De Victoria Kroonduif heeft een kam van zeer fijne veeren, welke, in tegenstelling met die van de gewone Kroonduif, van weinig of geen baard zijn voorzien. Deze kam bestaat uit lange en kortere veeren, welker uiteinden wit zijn afgeteekend met een diamantkleurige parel in den top. De tekening van de kam, staart en vleugels geeft haar een veel rijker aanzien en over het algemeen ziet zij er daardoor aantrekkelijker uit.

De Victoria-Kroonduif vindt men evenals de Kroonduif op Jobi, Kordo, Soëk, Ansoes en Jappen eilanden in de Geelvinkbaai. (Nieuw-Guinea.)

Van deze soort zag ik drie exemplaren, die in alles met elkaar overeenkwamen.

C. J. G. REPELIUS.

KROONDUIVEN. DE GEWONE KROONDUIF.

VREESACHTIGE OLIFANTEN.

Het moet een vreemden indruk maken, als men dezen kolossus uit het dierenrijk betiteld ziet als bang. En toch ontmoetten we meermalen berichten, die erop wezen hoe deze geweldige reuzen bijzonder omzichtig zijn met alles wat hun vreemd toeschijnt en gemakkelijk door schrik bevangen worden, waarbij de angst voor het onbekende hun parten speelt. Ingenieurs, die spoorwegen en telegraaflijnen aanlegden door de wildernis, meldden dat het uitrusten van telegraafpalen door olifanten een einde neemt, zoodra de draden gespannen zijn en het brommende gegons van den wind daarin de dieren verre doet blijven. Helder rood geschilderde voorwerpen laten ze onaangeroerd, het plotseling weerklinken van een helder geluid, van kleppers b.v., doet hen in wilden vlucht aftrekken. Ook schijnt er een of andere oervijand der olifanten te zijn in de wildernis, die zeer licht gekleurd is, want de olifanten der dierentuinen zullen meermalen bij het verschijnen van een wit paard plots door panischen schrik bevangen worden en gaan dan wild te keer.

Een oude mahout in Britsch-Indië verklaarde uit eigen ervaring den olifant voor een allerdomst schepsel. Een olifant, die zoo pas nog niet de minste vrees aan den dag legde voor een aangeschoten tijger, zag hij nog geen tien minuten later de vlucht nemen met staart en slurf omhoog, toeterend van angst als een stoomsirene, alleen uit vrees voor een vogel, die plots voor hem uit was opgefladderd met gebroken vleugel.

KROONDUIVEN. DE VICTORIA-KROONDUIF.

1) Goura, beteekent grondduif.

Een andere olifant van de allergrootste soort sloeg razend van angst op de vlucht voor een jong hondje dat uit de tent komend zijn meester tegemoet sprong. Hij was bang, zei de mahout, dat het hondje hem in zijn pooten bijten zou, het kleine ding kon even goed een stoompijp van een mailboot willen afbijten.

De hoofdoorzaak van zulke vreesachtige houding zal wel zijn, dat dit dier uitsluitend op zijn reukorganen vertrouwt, want zijn gezichtsvermogen is vrij slecht ontwikkeld, zoodat het vreemde hem op het oog verdacht voorkomt of vrees inboezemt.

Den schijn heeft de olifant echter tegen zich, want het maakt inderdaad een dwazen indruk, dat een monsterachtig, sterk beest, in staat om boomen te ontwortelen, een halven dag geduldig in de brandende zon blijft stilstaan enkel omdat het zich met een eind halfvergaan touw vastgebonden weet aan een polletje droog gras.

G.

HET KAMELEON.

GEEN enkel levend wezen heeft aanleiding gegeven tot zulk een uiteenlopend meningsverschil omtrent het uiterlijk voorkomen als dit met het oog daarop spreekwoordelijk geworden dier en vandaar dat het nog altijd met een enigszins geheimzinnige waas is omhuld. En inderdaad bestaat daar alle aanleiding toe, vooral ook waar het in zijn lichaam zooveel uiterst merkwaardige inrichtingen herbergt, dat men het gerust tot de meest interessante schepselen op dit ondermaansche mag rekenen.

Het meest sprekende voor den oppervlakkigen beschouwer is wel de verandering van kleur, die het Kameleon vertoont. Het doorloopt een geheele reeks van kleuren, van wit en geel tot donkerbruin en bijna zwart, waarbij ook rose, groen en blauw niet zijn buitengesloten. Wel is deze kleurverandering niet geheel willekeurig of hangt enkel van de gemoedsstemming van het dier af, zooals men vroeger meende, maar zij is daarom toch niet minder interessant. Daarbij komt nog het uiterst merkwaardige feit, dat de beide zijden van het lichaam van het dier neuromotorisch onafhankelijk van elkaar zijn, zoodat de eene zijde daardoor geheel verschillend van kleur van de andere kan zijn. Onderzoekingen van Brucke hebben aangetoond, dat deze kleurswisseling verband houdt met het aanwezig zijn van tweeërlei soort van kleur- of pigmentcellen, die op verschillende diepte in de huid liggen. Al naarmate nu de lichter-gekleurde of de donkergekleurde in meerdere of in mindere mate aan de oppervlakte verschijnen krijgen wij de verschillende kleurschakeeringen te zien, die het dier vertoont. De eigenlijke oorzaak der kleurwijziging schijnt niet precies met zekerheid op te sporen te zijn, maar stellig wordt het beïnvloed door zenuwprickeling, terwijl warmte en licht daarbij niet zonder

invloed zijn. Dikwijls stemt de kleur van het dier enigszins overeen met de omgeving — en in verband met de levenswijze is dat van groote beteekenis — b.v. groen of groengeel tusschen de bladeren van het geboomte waarop het dier gezeten is, maar een vaste wet is het in overeenstemming brengen in kleur met de omgeving toch niet, zooals opzettelijk genomen proeven hebben aangetoond.

Niet alleen de kleur van het dier kan zich wijzigen, ook de gestalte zelve kan door een aan deze dieren speciaal eigen inrichting van de longen een veel omvangrijker gedaante aannemen en zich als 't ware opblazen. De longen zijn n.l. voorzien van een groot aantal aanhangsels of luchtzakken, die zich sterk vertakken en tusschen de verschillende organen van het lichaam doordringen. Gaat het dier nu bij de ademhaling al deze luchtzakken met lucht vullen, dan zwelt het geheele lichaam daardoor sterk op en wordt daarbij naar het schijnt zelfs min of meer doorzichtig, zoodat de takken der boomen er enigszins doorheen schijnen. Heel langzaam, eigenlijk haast onmerkbaar, neemt met de uitademing de omvang van het lichaam weer af tot een nieuwe ademhaling daarin weer opnieuw verandering brengt. Het is natuurlijk voor het dier, dat op prooi zit te loeren of wellicht door anderen op zijn beurt beleerd wordt, van het hoogste belang dat deze verandering in gestalte zoo weinig mogelijk opvalt en vandaar dan ook dat deze ademhalingen niet snel achtereen geschieden, maar slechts om 't half uur plaats vinden. In verband met deze toe- en afname in grootte is de huid dan ook vrij slap en niet — zooals bij de aanverwante hagedissen — met schubben bedekt, maar met korrels en wratten, waartusschen talrijke kleine huidplooiën gelegen zijn, die gelegenheid tot uitzetting van de huid geven.

De meeste Kameleons zijn boombewoners. Hun ledematen zijn daarvoor meer op bijzondere wijze ingericht. De voor- en achterpooten zijn vrij wel gelijk van lengte en daarbij enigszins houderig van gestalte, wat bij de langzame bewegingen der dieren geen beletsel vormt, maar juist voor de stevige onbeweeglijke bevestiging op de takken van grooten invloed is. Een bijzondere inrichting der teenen — speciaal weer aan deze dieren eigen — verhoogt dit laatste in niet geringe mate. De vijf teenen van iederen poot staan n.l. niet alle los van elkaar, maar zijn bij groepjes door een soort van huidzak tot op het laatste lid na aan elkaar bevestigd en wel zoodanig dat bij de voorpooten 3 teenen naar binnen staan — gezamenlijk door één huidzoom omgeven — en 2 op dezelfde wijze naar buiten, terwijl het bij de achterpooten juist andersom is: 2 teenen omgeven door één huidzak naar binnen en 3 op dezelfde wijze verbonden naar buiten.

De Kameleons leven van allerlei insecten, vliegen, sprinkhanen en dergelijke. Bij hunne trage bewegingen en waar zij uren, ja dikwijls dagenlang op dezelfde plek op hun prooi kunnen zitten te wachten is het dus van groote beteekenis, dat hunne oogen zoodanig zijn ingericht, dat zij zonder eenige lichaamsbeweging — waardoor het insect zou worden opgeschrikt en wegvliegen, de geheele omgeving kunnen overzien. Daartoe puijen de oogen sterk buiten het lichaam uit en zijn sterk beweeglijk. Het geheele oog is naar buiten geheel omgeven door een dik rondachtig, enigszins beschubd lid, dat alleen in 't midden een opening vertoont, waardoor het licht naar binnen kan dringen. Deze zonderling gevormde oogen, die daarbij dikwijls nog een eigenaardige kleur vertoonen, zullen niet nalaten de bijzondere aandacht van den toeschouwer te vragen. Maar merkwaardiger is nog het feit, dat zij bij de reeds vroeger genoemde neuromotorische onafhankelijkheid der beide zijden van het lichaam, geheel zonder een gen samenhang met elkaar kunnen bewegen, zoodat het eene oog naar voren kan zien, terwijl het andere terzelfder tijd ter zijde of naar achteren tuurt.

Voor het eigenlijke vangen van de prooi bedient het kameleon zich eveneens van een bijzonder bewonderenswaardige inrichting. Daartoe dient n.l. de tong. Op zich zelf is dit feit van geen aparte beteekenis. Ook andere dieren, o.a. de kikvorsch, doen dat. Maar het Kameleon heeft daarvoor weer zoo'n bijzondere pracht inrichting, speciaal eigen aan dit dier, dat dit eigenlijk nog de kroon zet op al de vele merkwaardige inrichtingen, die er in dit toch maar eenvoudige diertje gehuisvest zijn. De tong is n.l. beweegbaar verbonden aan het tongbeen, dat zelf ook aan de beweging deel neemt. Het eigenlijke tongbeen heeft n.l. twee hoornen, die zoodanig bevestigd zijn, dat zij uit en in, of liever naar voren en naar achteren bewogen kunnen worden. Bij deze beweging gaat het tongbeen eveneens

HET KAMELEON.

Foto C. Steenbergh.

AUBERGINE OF EIERPLANT MET WITTE EN ROODE VRUCHTEN.

mee naar voren en naar achteren en steekt op die wijze uit den bek of wordt er weer ingetrokken. De eigenlijke tong heeft van binnen over haar geheele lengte een cilindervormige uitholling en kan zodoende als een prachtige opvouwbare camerabalg in mooie ronde rolletjes om het tongbeen geschoven worden. Het voorste uiteinde is kolfvormig en van een door talrijke klieren daarop afgescheiden kleverig vocht voorzien. Heeft het Kameleon nu met een van zijn oogen een prooi ontdekt, die dicht genoeg bij is, dan slaat het dier plotseling door de beweging van het tongbeen en samentrekking der spieren van het rolletjesgedeelte om het tongbeen, waardoor dit gedeelte erg gemakkelijk afglijdt, de tong naar buiten en het insect wordt aan het kolfvormige gedeelte gelijmd en bij het terugtrekken der tong mee naar binnen gehaald waar het met enkele kauwbewegingen verorberd wordt. Het uitschieten der tong geschiedt met groote snelheid en kracht, maar de pooten en de rolstaart houden het lichaam zoo stevig aan den tak vast, dat daarin niet de minste beweging komt en even kalm op een nieuwe prooi wordt gewacht.

Men kent van de Kameleons een 85-tal soorten, waarvan ongeveer de helft op Madagaskar en omliggende eilanden leven. De andere komen in de heete en gematigde gewesten van Afrika voor, terwijl een soort rondom de Middellandsche Zee leeft, een andere op Sokotra, twee soorten in Zuid Arabië en een in Indië en op Ceylon. Het meest bekend is *Chamaeleon vulgaris* Daud., dat rondom de Middell. Zee leeft. De grootste soort is wel *Chamaeleon oustaleti* Mocq, die op Madagaskar voorkomt en van 0.6 tot 1 M. lang wordt. De meeste Kameleons leggen eieren, enkele soorten, zoals *Chamaeleon jacksoni*, *Chamaeleon bitaeniatus*, en eenige dwergkameleons zijn levendbarende. Over 't algemeen zijn de Kameleons boombewoners, maar er zijn toch enkele soorten die in de woestijn voorkomen en in hoofdzaak op den grond leven. Ook het gewone Kameleon, *Chamaeleon vulgaris*, wordt in de woestijn tot een bodembewoner, die in holten in den grond huist.

J. J. Hof.

AUBERGINES OF EIERPLANTEN.

VREEMD is het, dat een vrucht, die in Frankrijk en Italië zeer algemeen verspreid en inderdaad zeer smakelijk is en die zich betrekkelijk gemakkelijk laat kweken, hier te lande maar geen ingang kan vinden.

Wel worden de Aubergines hier en daar op buitenplaatsen gekweekt en de vruchten door de eigenaars op waarde geschat, doch in de fruit- en groentenwinkels treft men ze slechts zelden aan en vraagt men er een groenteman naar, dan zet hij een dom gezicht en denkt, dat hij voor den gek wordt gehouden.

Ongewoon is dit niet; hoelang heeft het geduurd voor de Tomaten hier te lande ingang vonden en hoeveel menschen zijn er niet, die beweren er niet van te houden zonder ze ooit geproefd te hebben?

Zooals ik reeds zeide, zijn de Aubergines betrekkelijk gemakkelijk in de kultuur. Zoekt men ze in een zaad-catalogus op, dan vindt men ze nu eens vermeld als Aubergines, dan weder als Eierplant, ook wel als *Solanum Melongena*. Er worden dan in den regel enkele verscheidenheden van opgegeven met witte en met violette of purpere vruchten. Voor keuken-doeleinden zijn zij allen even goed, als sierplanten is het wel aardig er enkele verscheidenheden van te kweken. Duur zijn de zaden niet, ge-

woonlijk kosten zij niet meer dan 20 cent of een kwartje per pakje.

Omstreeks midden April worden de zaden in zaadtesten gezaaid, die daarna op matige bodemwarmte worden gezet. Zij kiemen vrij snel en zoodra de kiemplantjes groot genoeg zijn om te hanteeren, moeten zij ieder afzonderlijk in een klein potje worden opgepot, waartoe een niet al te zware, doch goed voedzame grond wordt gebruikt. Aanvankelijk zet men de opgepotte plantjes nog warm, totdat zij goed aan den groei zijn, waarna zij gaandeweg afgehard kunnen worden. In het begin van Juni kan men ze dan buiten uitplanten op een goed bewerkt en bemest rabat, dat zoo warm mogelijk moet liggen. Men zet ze minstens $\frac{1}{2}$ M. uit elkander en zoodra zij groot genoeg zijn, moet bij ieder een stevigen stok gezet worden, waar de vruchten, zoodra die beginnen te zwellen, aangebonden worden. Is het weer warm en droog, dan mag niet verzuimd worden ze geregeld te begieten en af en toe wat vloeimest toe te dienen. Wil men werkelijk groote vruchten hebben, dan moet men er niet te veel laten doorgroeien, en het meerendeel zoo jong mogelijk weg nijpen. Aangezien de zomers hier te lande nogal wisselvallig zijn en de Aubergines veel warmte verlangen, geven sommige kweekers er de voorkeur aan ze onder glas te kweken. Zij kunnen dan midden Mei in een luchtige kas worden uitgeplant, natuurlijk in een goed toebereiden grond. De zoo uitgeplante Aubergines moeten steeds rijkelijk begoten en de kas niet geschermd doch flink gelucht worden. Bij kaskultuur moet vooral goed toegezien worden, dat geen ongedierte optreedt, dat hetzij door tabakrooken en vooral ook behoorlijk spuiten kan bestreden worden.

De Aubergines zijn mooie groote vruchten, die van 15 tot 25 c. M. lang kunnen worden; zij zijn nu eens glanzend wit, dan weder vuurrood of donker violetpurper. Haar bladeren zijn vrij groot, mooi van vorm, levendig groen, aan de achterzijde nu en dan wit bestoven. Het geheele voorkomen van de plant is wat ijl, waardoor de vruchten goed uitkomen, doch de sierlijkheid wel wat lijdt, wat niet wegneemt, dat zij, met enkele vruchten bezet, een mooi gezicht oplevert.

Zijn de vruchten rijp, dan kunnen zij geogst worden en leveren een smakelijk gerecht op. Zij kunnen op verschillende wijzen worden toe bereid, hetzij gegratineerd, hetzij opgevuld met vleesch; voor de bereiding kan men een goed kookboek raadplegen.

E. Th. W.

Foto C. Steenbergh.

AUBERGINE OF EIERPLANT MET PURPEREN VRUCHTEN.

MONTREUX AAN HET MEER VAN GENÈVE.

WILDE DIEREN, DIE IK GEKEND HEB.

(Vervolg van bladz. 3.)

De oude Lobo, of de koning, zooals de Mexicanen hem noemden, was de reusachtige leider van een merkwaardigen troep grijze wolven, die al eenige jaren het Currumpaw-dal onveilig gemaakt hadden. Alle herders en boeren kenden hem goed, en waar hij ook met zijn trouwe volgelingen verscheen, ontstond er een paniek onder 't vee en werden de eigenaars tot woede en wanhoop gebracht. De oude Lobo was een reus onder de wolven, en zijn slimheid en sterkte waren in evenredigheid met zijn grootte. Als 's nachts zijn stem gehoord werd, kon iedereen die goed onderscheiden van die van zijn metgezellen. Een gewone wolf zou wel den halven nacht om het bivak van de herders kunnen loopen huilen, zonder meer dan in 't voorbijgaan de aandacht te trekken, maar als de oude koning in de bergkloof zijn gebrul liet hooren, ontstelde de bewaker en voorzager reeds dat hij den volgenden morgen zou hooren dat er een nieuwe, ernstige aanval op de kudde gedaan was.

De troep van den Ouden Lobo was maar klein. Dit heb ik nooit precies kunnen begrijpen, want gewoonlijk als een wolf tot zoo'n positie en macht komt als hij had, trekt hij talrijke volgelingen tot zich. Misschien had hij er wel genoeg naar zijn zin, of misschien kwam het door, zijn woeste natuur, dat zijn kudde niet grooter was. Hoe het ook zij, het is zeker dat Lobo in den laatsten tijd van zijn regeering slecht vijf volgelingen had. Elk van deze vijf was echter een beruchte wolf; de meeste waren boven de gewone grootte.

Eén vooral, die na hem de leiding had, was een ware reus, maar zelfs hij was toch nog lang zoo groot en dapper niet als de leider zelf. Behalve de twee leiders vielen er eenige leden van den troep nog bijzonder in 't oog, o.a. een prachtige witte wolf, die de Mexicanen Blanca noemden; dit was waarschijnlijk Lobo's wijfje. Ook was er een gele wolf, die buitengewoon vlug was en die volgens de verhalen bij verschillende gelegenheden een antiloop voor den troep had gevangen.

De „cowboys” en de herders waren goed op de hoogte van dezen wolventroep. Ze zagen ze dikwijls, ze hoorden ze nog meer en het leven van die dieren stond nauw in verband met dat van de veedrijvers, die ze zoo gaarne gedood zouden hebben. Er was geen veehandelaar in den Currumpaw, die niet graag de waarde van vele stieren gegeven zou hebben voor den schedel van een van Lobo's bende, maar 't leek wel alsof ze onder een betoovering leefden, waardoor alle pogingen om ze te dooden mislukten. Zij hadden een diepe minachting voor alle jagers, versmaadden alle vergiften, en minstens vijf jaar gingen ze voort met een schatting te heffen op de Currumpaw'sche veestapels van gemiddeld één koe per dag. Volgens deze berekening had de troep dus meer dan tweeduizend stuks van het mooiste vee gedood, want, zooals maar al te goed bekend was, zij zochten altijd de beste dieren uit.

Het oude idee, dat een wolf voortdurend gebrek lijdt, en daarom bereid is alles te eten, was hier geheel buiten de waarheid, want deze vrijbuiters zagen er altijd glanzend en goed-doorvoed uit, en waren zelfs bijzonder kieskeurig op wat

zij aten. Ieder dier, dat een natuurlijken dood gestorven was, of dat ziek was, of besmet, raakten zij niet aan, en zij lieten zelfs alles wat door de veehoeders gedood was liggen. Hun geliefkoosd en dagelijksch voedsel was het meest malsche gedeelte van een pas-gedood éénjarige vaars. Een ouden stier of een oude koe versmaadden zij, en hoewel zij van tijd tot tijd wel eens een jong kalf of een veulen namen, was 't duidelijk dat zij niet veel hielden van kalfs- of paardenvleesch. Het was ook bekend, dat zij niet veel gaven om schapenvleesch, hoewel zij zich dikwijls vermaakten met schapen te dooden. Eens op een nacht in November 1893, doodden Blanca en de gele wolf twee honderd vijftig schapen, blijkbaar puur voor plezier, want ze aten geen ons vleesch ervan op.

Dit zijn slechts enkele voorbeelden van de vele, die ik zou kunnen noemen om aan te toonen, hoeveel schade deze bende aanrichtte. Ieder jaar werden vele nieuwe plannen gemaakt om ze uit te roeien, maar toch bleven zij gezond en wel in 't leven, niettegenstaande alle pogingen van hun vijanden. Op Lobo's hoofd werd een hooge belooning gezet, en als een gevolg daarvan werden wel twintig soorten vergif op sluwe wijzen voor hem klaar gezet, maar hij ontdekte en vermeerde het steeds. Er was slechts één ding waar hij bang voor was, en dat waren vuurwapenen en daar hij zeer goed wist, dat alle mannen uit die streek ze droegen, viel hij nooit een mensch aan en bleef steeds uit hun bereik. Het was zelfs een vaste regel van den troep om wanneer ze ook maar overdag een mensch in de gaten kregen hun heil in de vlucht te zoeken. Lobo stond de andere wolven alleen toe om op te eten wat ze zelf gedood hadden, en dit was in talrijke gevallen hun redding; hun ongevoeligheid voor vergif werd nog grooter door hun scherp reuk, die hen in staat stelde de besmetting door menschenhanden of het vergif zelf te ontdekken.

Eéns op een keer hoorde een van de „cowboys” de al te goed bekende strijkket van den Ouden Lobo, en toen hij voorzichtig naderbij geslopen was, vond hij de geheele bende in een dal, waar zij een kleine kudde vee omsingeld hadden. Lobo zat apart op een heuveltje, terwijl Blanca en de anderen trachtten een jonge koe te bemachtigen, die zij uitverkoren hadden. Het vee stond echter in een dichte massa te samen met den kop naar voren, en toonde den vijand een reeks horens, die alleen maar gebroken werd, als één koe, verschromp door een nieuwen aanval van de wolven, trachtte zich naar het midden van de kudde terug te trekken. Slechts door partij te trekken van zoo'n bres waren de wolven er in geslaagd de uitverkoren koe te verwonden, maar zij was nog lang niet buiten gevecht gesteld, en het scheen dat Lobo eindelijk zijn geduld met zijn volgelingen verloor, want hij verliet zijn plaats op den heuvel, en luid brullende, sprong hij op de kudde toe. Doodelijk ontsteld door dezen plotseligen aanval, verspreidde het vee zich als de stukken van een uit elkaar spattende bom. Het uitgekozen slachtoffer liep weg, maar vóór zij twintig meter geloopt had, had Lobo haar ingehaald. Haar bij den nek grijpend, hield hij haar plotseling met alle kracht tegen en wierp haar tegen den grond. De schok moet verbazend groot geweest zijn, want de vaars werd hals over kop geworpen.

(Wordt vervolgd).